

Věc: oponentský posudek bakalářské práce Lucie Tvardkové s názvem *Metafora v pojetí Owena Barfielda*.

autor posudku: doc. Mgr. Jakub Češka, Ph.D.

Název bakalářské práce vystihuje její téma – autorka hodlá představit jednak myslitele Owena Barfielda, především však jeho pojetí metafory, které formuloval roku 1928 ve své disertační práci. Takto komponovaná práce bude mít převážně charakter parafráze, s větší či menší mírou detailnosti a přesnosti.

Čtvrtou kapitolu autorka pojmenovala „Oponující teorie“, nejedná se však o následnou kritiku Barfieldova pojetí, nýbrž pouze o rekapitulaci přístupů, vůči nimž se Barfield vymezuje. Název evokuje jisté převrácení, vždyť myslitelé, vůči kterým se autor vymezuje (John Locke, Hume, Kant, ...), žili daleko dříve než Barfield. Podobného převrácení se dopouští na s. 35: „V rozporu s trojí spojitostí se vyjadřuje také John Locke“ (trojí spojitost představuje Humovo pojetí). Hume se však narodil až po smrti Johna Locka, jak by tudíž mohl být John Locke při formulaci svých myšlenek v rozporu s něčím, co dosud formulováno nebylo? Tuto nedbalost při formulacích přičítám určité myšlenkové nedůslednosti.

V momentě, kdy autorka splete datum narození svého myslitele (namísto 1898 jej omladí o 91 let, píše, že se narodil roku 1989, i zde došlo k jisté inverzi a nahrazení, 9 zaměněna za číslo 8 a naopak), působí to v práci nejen jako přepsání a chyba, ale též nepatřičně: pokud by autorovi bylo 35 let, proč o něm mluvit jako o klasikovi západoevropského myšlení?

Tato drobná přehlédnutí a nepřesnosti svědčí o tom, že autorce jde především o myšlenky a teoretické koncepty bez ohledu na to, jakým způsobem jsou či byly situovány do myslitelské tradice. Přitom sám Barfield svou teorii zakotvuje polemicky s již zmíněnými mysliteli evropské myšlenkové tradice. Zároveň je zjevné, že autor vepisuje své pojetí do tradice spíše noetické než lingvistické. Přesto, mohli bychom jeho rané pojetí básnického jazyka porovnat s pozdějšími pokusy vyčlenit, a tudíž se také pokusit substancializovat básnický jazyk (například v tradici českého strukturalismu), například s využitím sumarizující studie Jana Mukařovského z roku 1940 „O jazyce básnickém“ (<http://sas.ujc.cas.cz/archiv.php?art=343>)?

„Dalším důležitým prvkem poezie, který v člověku vyvolává estetický účinek, je určitý druh *neobvyklosti*“ (s. 25). Jakou má tato neobvyklost vztah k metaforám v pojetí Paula Ricoeura *Teória interpretácie: diskurz a prebytok významu*, který mluví též o jejich funkci v zaplňování bílých míst ve slovníku konkrétního jazyka, Hannah Arendtová zase mluví o bytostné metaforičnosti metafyzických konceptů (kapitola *Metafora a nevyslovitelné*, in *Život ducha*), nebo nakonec s vlivným konceptem Viktora Šklovského *ozvláštnění (Teorie prózy)*?

Budiž, jak již jsem uvedl, Barfield vepisuje své pojetí do jiné myšlenkové tradice, nepřinesla by však konfrontace jeho pojetí s jinými pojetí metafory (ať již na pomezí hermeneutiky a lingvistiky – Ricoeur *La métaphore vive /Živá metafora/*, nebo těmi čistě lingvistickými – například zmíněný Mukařovský, nebo nakonec s těmi stále ještě aktuálními – *Metafory, kterými žijeme* – Lakoff, Johnson) reflektovanější zakotvení vytčeného tématu? Nemohlo by se nakonec ukázat, že samo Barfieldovo pojetí básnického jazyka je svou částí básnické? Tím chci jen naznačit, že opomenutí odlišných přístupů k metafoře neumožňuje autorce o metafoře důsledněji uvažovat. Pochopitelně, že by mohla vystačit pouze se zvoleným autorem, to by však

musela být důslednější, přitom by to vyžadovalo důkladnější studium Kanta a dalších zmíněných autorů. Práce je v tomto ohledu velmi ambiciózní („práce by měla čtenáři poskytnout ucelený pohled na historický vývoj pojetí lidského poznání se zvláštním ohledem na vývoj vědomí a jazyka.“ s. 7), přitom však nabízí – například při Barfilodově vymezení, jen dílčí přehled.

Možná by bývalo vhodnější zvolit si jeden z aspektů básnického jazyka, tomu se důsledněji věnovat a kupříkladu se jej pokusit „ověřit“ na vhodně zvoleném literárním díle. Kritickou výhradu bychom mohli vznést také vůči obecným tezím či přehledovým pasážím o Barfilodově díle, z jakých pramenů při jejich formulaci autorka čerpá (např. na s. 8, 9, „V období Véd a Odysseje, ze kterých pochází první psané záznamy, bylo stále velmi patrné propojení přírody s člověkem, a význam jazyka byl ještě stále plný mytologického obsahu.“ s. 12)?

Práci hodnotím dobře.

V Praze 22. 8. 2024

doc. Mgr. Jakub Češka, Ph.D.